

Svanibor Pettan

Glasba, etnične manjšine in (trans)kulturna dinamika v Sloveniji po letu 1991: raziskovalne smeri in razsežnosti

1 Uvod

Publikacija pred vami je zaključna študija štiriletnega temeljnega raziskovalnega projekta J6-8261 B (2017–2020) z naslovom *Glasba in etnične manjšine: (trans)kulturna dinamika v Sloveniji po letu 1991*, ki ga je sprejela in finančno podprla Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije (ARRS). V projektu smo se osredotočili na študij struktur in procesov (trans)kulturnih dinamik glasbenih praks tako posameznikov kot tudi skupin iz vrst etničnih manjšin ter na komunikacijske vidike njihovega odnosa z večinsko populacijo v slovenskem okolju. S projektom in publikacijo afirmiramo pogled na Slovenijo kot na interaktivni prostor srečevanj različnih glasb in ljudi, ki jih ustvarjajo, izvajajo in poslušajo. Osamosvojitve Slovenije leta 1991, vojne v regiji ob razpadu Jugoslavije v zadnjem desetletju 20. stoletja, vstop Slovenije v Evropsko unijo leta 2004 in aktualna migracijska vprašanja zaznamujejo obdobje identitetnih izzivov na področju manjšinskih problematik in vplivajo na večkulturno podobo Slovenije. Naša publikacija je rezultat želje, da znanstvena dognanja, do katerih smo prišli na podlagi preučevanja izbranih manjšinskih tematik, vključno z ustvarjanjem, doživljanjem in preizpraševanjem identitetnih diskurzov, zberemo na enem mestu in predstavimo znanstveni in širši javnosti.

Zanimajo nas identitetni izrazi posameznikov in skupnosti iz vrst etničnih manjšin, prostori njihovega delovanja, vplivi kulturno-političnih institucij na njihovo dejavnost in interakcijski vidiki relevantnih glasbenih praks. Po uvodni sondažni raziskavi, ki je vključevala širok razpon od t. i. tradicionalnih/avtohtonih manjšin v obmejnih območjih do novodobnih migrantov, smo se odločili za predstavitev trinajstih prispevkov, pri čemer smo neposredni udeleženci projekta (Pettan, Kovačič, Kunej, Weiss, Stefanija, Hofman in Šivic) k sodelovanju povabili izbrane kolege, ki niso bili uradno vključeni v projekt (Žagar, Bejtullahu, Bajić Stojiljković, Habe, Kalinga Dona, Ranganathan, Marty, Kodela).¹ Rezultat je tematsko raznovrstna in metodološko večplastna publikacija, ki združuje znanstvenike z različnimi disciplinarnimi ozadji, predstavnike različnih

1 Alenka Bartulović je bila članica projektne skupine v krajšem obdobju. Prispevkov Urše Šivic in Alenke Bartulović v pričujoči monografiji ni, člani projektne skupine pa se jima na tem mestu lepo zahvaljujemo za sodelovanje.

generacij, primerljivo število raziskovalk in raziskovalcev ter znanstvenike z različnimi identitetnimi izkušnjami, vključno z manjšinsko izkušnjo.

Naši pristopi temeljijo na načelih sodobnih manjšinskih in migracijskih študij, ki so kritične do pogleda na manjšine/migrante kot na nosilce izključno skupinskih nacionalnih identitet, sklicujejo pa se tudi na načela aplikativne etnomuzikologije v smislu sodelovanja kot epistemološkega in metodološkega sredstva. Od poglavij v knjigi pričakujemo, da skozi ponovno kritično vrednotenje dominantnih konceptov manjšinskih identitet prispevajo k boljšemu razumevanju družbenopolitičnih sprememb in kakovosti medkulturne komunikacije v sodobni slovenski družbi. V ospredju je glasba kot poseben in pomemben identitetni označevalec, ki ga posamezniki, skupine in skupnosti uporabljajo kot komunikacijsko orodje.

S teoretičnega vidika so nam bile v navdih tudi etnomuzikološke razprave o multikulturalnosti, interkulturalnosti in transkulturalnosti oziroma o procesih, kot so re-kulturacija, de-kulturacija in transkulturalcija (Baumann 1995), o odnosu med človekovimi/individualnimi in kulturnimi/kolektivnimi pravicami (Malm 2000), o etnomuzikologiji posameznika (Stock 2001) pri študiju glasbe in manjšin (Bohlmann 2006; Lešnik 2006), o hibridnosti (Tschernokoshewa 2008), o transkulturalnem pristopu do glasbe in migracij (Kiwani in Meinhof 2011), o mejah in presečnostih (Pettan 2019) ter o uporabnosti znanstvenih spoznanj pri reševanju konkretnih problemov (Pettan in Titon 2015). Transkulturalnost (Welsch 1997; Kos 2019) obravnavamo kot dinamično področje raziskovanja, ki je nadgradnja zavesti o sobivanju različnih kultur znotraj države (multikulturalnost) in zavesti o njihovih medsebojnih interakcijah (interkulturalnost). Gre za študij procesov, ki so kompleksni, relacijski in fluidni, nenehno se spreminjajoči. Evropska unija je transkulturalnost – ta pa raznovrstnost jemlje kot normalno stanje in ne kot problem, ki bi ga bilo treba reševati – prepoznala kot učinkovito integracijsko platformo.

Dejan Kos pravilno opozarja, da »zavzemanje za kulturno prepletenost in hibridnost (...) ne vodi nujno do ideala globalne pacifikacije« in izpostavlja občutke »ogroženosti, ki so izvorno vselej povezani s preživetjem« kot vzroke konfliktnih stanj (2019:160). V času medsebojno povezanih vojn, ki so zaznamovale konec Jugoslavije v 90. letih minulega stoletja, je vprašanje manjšinskosti prišlo v ospredje kot pomemben dejavnik za razumevanje zapletene mreže medetničnih odnosov. Politični in pozneje tudi oboroženi spopadi so bili na več ravneh upravičeni prav z ranljivostjo in strahom, povezanim z manjšinskim statusom v nestabilnih okoliščinah, zato so se sprte strani na vse načine temu želele izogniti. V naslednjih, mirnih desetletjih, ravno nasprotno, skupnosti praviloma vidijo v statusu manjšine garancijo politične zaščite in podpore k njihovi kulturni afirmaciji. Glasba na celotnem kontinuumu med vojno in mirom igra pomembno vlogo.

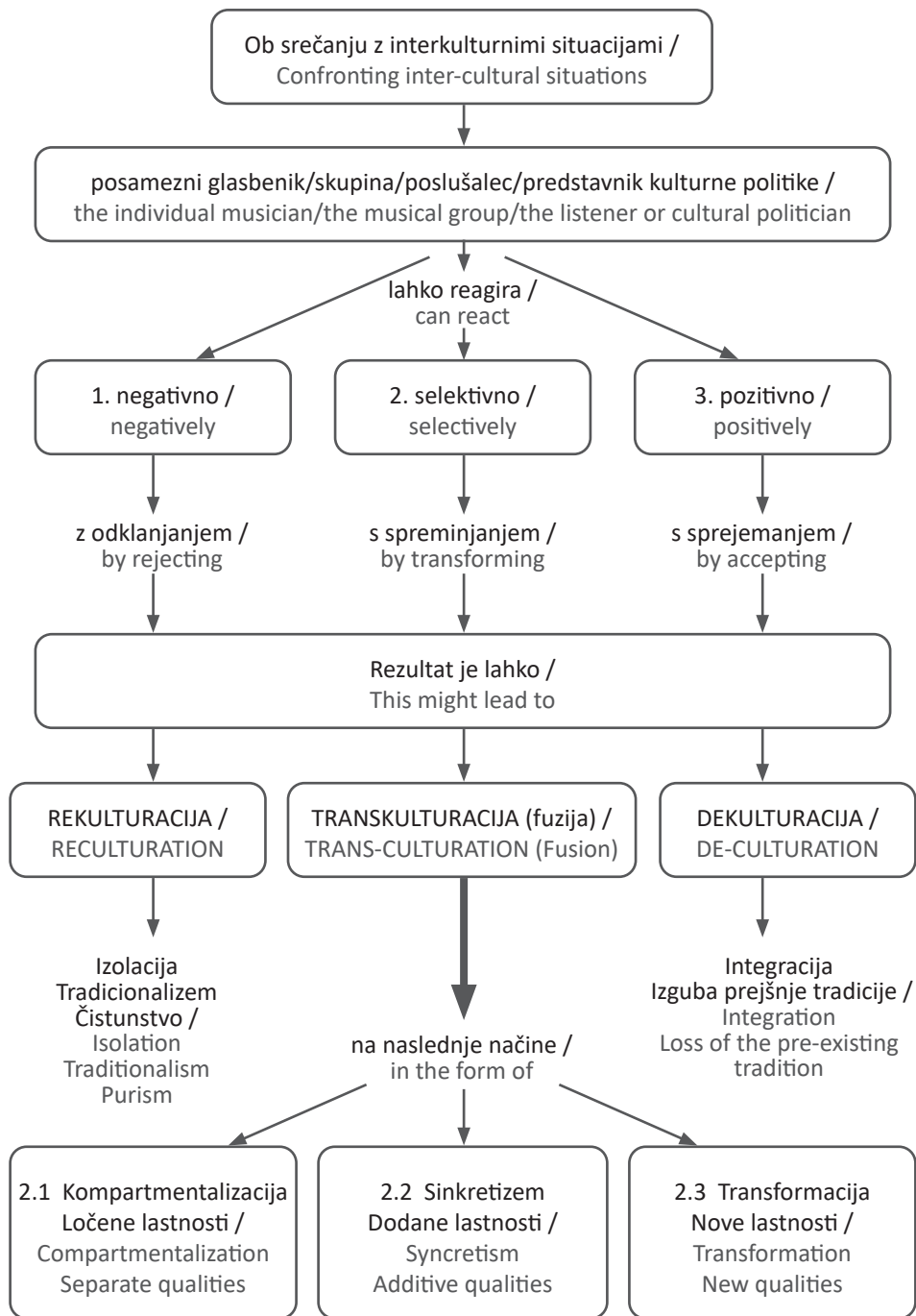
Naila Ceribašič ugotavlja, da države pogosto gledajo na etnične manjšine kot na »jasno razmejene skupine, od katerih ima vsaka 'svojo kulturo'«, posebnosti le-teh pa je treba ščititi in spodbujati (Ceribašič 2006:21). Znanstveno razumevanje manjšin je seveda bolj kompleksno in večplastno saj temelji na zavesti o večglasju znotraj vsake od manjšin glede vprašanj, kot so proizvodjanje dediščine, »kulturalna obramba meja« (Bohlman 2004), kulturalna fosilizacija, hibridizacija in drugo.

2 Zgodovinsko ozadje

Slovenija je zadnji dve desetletji kontinuirano prisotna na globalnih zemljevidih razvoja glasbe in manjšin kot študijskega področja. Prva konferenca nasploh s ključnima besedama »glasba« in »manjšine« je potekala v neposredni bližini, v Zagrebu leta 1985, ko sta bili Hrvaška in Slovenija še republikli znotraj skupne države Jugoslavije. Na tej konferenci, *Glazbeno stvaralaštvo narodnosti (narodnih manjina) i etničkih grupa / Traditional Music of Ethnic Groups – Minorities*, se je zbralo 16 znanstvenikov iz petih držav srednje in jugovzhodne Evrope. Jerko Bezić, etnomuzikolog slovensko-hrvaških korenin, je organiziral dogodek in uredil zbornik (Bezić 1986). Naslednji relevantni konferenčni dogodek, *Echo der Vielfalt: Traditionelle Musik von Minderheiten / ethnischen Gruppen – Echoes of Diversity: Traditional Music of Ethnic Groups / Minorities*, je potekal na Dunaju leta 1994. Gostiteljica Ursula Hemetek je zbrala 40 znanstvenikov iz desetih držav in uredila zbornik (Hemetek 1996), v katerem je za našo knjigo še posebej zanimiva primerjalna analiza pesemskega izročila nemško in slovensko-govorečih prebivalcev Avstrije avtorja Engelberta Logarja.²

Leta 1995 je Krister Malm organiziral simpozij *Aspects on Music and Multiculturalism* v Falunu na Švedskem, kjer je Max Peter Baumann prvič predstavil model, ki ga zaradi pomena za našo knjigo predstavljam v nadaljevanju (graf 1). V njem je poudarjena dilema, s katero se sooča vsak glasbeno aktiven posameznik ob selitvi v novo kulturno okolje. Tu je očiten premik od obravnave posameznika kot dela etnično definirane skupnosti do razmišljajočega subjekta, ki pragmatično odloča o tem, katera od opcij je nasploh ali ob določeni priložnosti zanj najbolj primerna. Izbira opcije posledično vpliva na rezultirajoče procese in produkte. Neposreden primer aplikacije tega modela je razviden v prispevku avtorice Kalinge Done v tej knjigi.

2 V spomenu mi je ostala javna predstavitev tega zbornika v Hrvaškem narodnem gledališču v Zagrebu. Dogodek so glasbeno popestrili hrvaški manjšinski glasbeniki iz Avstrije in romski manjšinski glasbeniki, doma na Hrvaškem. Prva skupina je bila s strani občinstva deležna čustvene nacionalne podpore, ob nastopu druge skupine pa je bilo slišati kritične pomisleke, ali Romi res sodijo v »tempelj (hrvaške) nacionalne kulture«. Dvojna merila so indikator, da je tovrstnim problematikam treba namenjati več časa in prostora v kontekstih vzgoje in izobraževanja.

Graf 1: Interkulturne in transkulturne dinamike (Baumann 1995).

Podpisani sem aktivno sodeloval pri ustanovitvi Študijske skupine Glasba in manjšine pri Mednarodnem združenju za tradicijsko glasbo (ICTM) na Dunaju leta 1998, organiziral prvi simpozij skupine v Ljubljani leta 2000 in prispeval k nadaljnjemu razvoju kot podpredsednik (2000–2011) in predsednik le-te (2017–).³ Simpozija leta 2000 so se aktivno udeležili tudi nekateri drugi avtorji poglavij v tej knjigi (Marty, Stefanija, Žagar; slednji v njegovem poglavju kontekstualizira stanje takrat in danes).⁴ Pri poznejših simpozijih⁵ in v publikacijah so se nam s prispevki pridružili še nekateri drugi avtorji prispevkov v naši knjigi (Bajić Stojiljković, Bejtullahu, Hofman, Kalinga Dona, Kovačič, Kunej). V publikacijah študijske skupine smo obravnavali teme, kot so manjšinske identitete v glasbi in plesu, raziskovalne tradicije in kulturne politike (Pettan, Reyes in Komavec 2001), obmejna območja, verske identitete in migracije (Czekanowska, Hemetek, Lechleitner in Naroditskaya 2004), emski in etski pogledi na manjšine, večplastne identitete, marginalizacija in podajanje moči (Ceribašič in Haskell 2006), hibridnost, odnosi med manjšinami, rasa, razred in spol (Statelova, Rodel, Peycheva, Vlaeva in Dimov 2008), Romi, mediji in trg dela, vpliv kulturnih politik na ohranjanje glasbe in plesa pri manjšinah (Jurková in Bidgood 2009), vzgoja in izobraževanje, ohranjanje skupnosti (Hemetek 2012), nacionalizmi pri manjšinah, predstavitve manjšin v filmih (Hemetek, Marks in Reyes 2014), lokalni jeziki in manjšine znotraj manjšin (Defrance 2019).

V Sloveniji smo v času dela na projektu organizirali tudi tri mednarodne simpozije, posvečene glasbi in manjšinam, in sicer *Zvoki manjšin v nacionalnih okoljih* leta 2018; *Zvok, pesem in političnost* leta 2019 ter *Glasba in manjšine: (trans)kulturne dinamike v Sloveniji po letu 1991* leta 2020. Tu je treba omeniti tudi tematsko številko *Muzikološkega zbornika* z naslovom Music, Migration and Minorities z izbranimi članki na podlagi prispevkov z omenjenih simpozijev (Kovačič in Hofman 2019). Glasbo obravnavamo v kontekstih širših dogajanj, ki jim na Slovenskem sledimo v revijah kot sta *Razprave in gradivo: revija za narodnostna vprašanja* in *Dve domovini* ter v delih raziskovalcev Inštituta za narodnostna vprašanja, Inštituta za slovensko izseljenstvo in migracije ZRC SAZU in drugih raziskovalnih okolij, vključno z Oddelkom za etnologijo in kulturno antropologijo FF UL (npr. Zupaničeva knjižnica).

3 ICTM je vodilno mednarodno združenje etnomuzikologov in etnokoreologov.

4 Maša K. Marty je bila takrat znana pod dekliskim priimkom Komavec.

5 Lublin (Poljska) leta 2002, Roč (Hrvaška) 2004, Varna (Bolgarija) 2006, Praga (Češka) 2008, Hanoi (Vietnam) 2010, Zefat (Izrael) 2012, Osaka (Japonska) 2014, Rennes (Francija) 2016, Dunaj (Avstrija) 2018. Simpozij v Uppsali (Švedska) je zaradi pandemije prestavljen na leto 2021.

Fotografija 1.1: Okrogla miza ob začetku projekta Glasba in etnične manjšine. Z leve: Svanibor Pettan, Suzana Čurin Radovič, Matej Maček, Zana Fabjan Blažič, Jovan Mijalkovič, Mitja Žagar. Ljubljana: Atrij ZRC, 2017 (avtorica fotografije: Urša Šivic).⁶

Fotografija 1.2: Udeleženci prve od dveh okroglih miz ob simpoziju Glasba in manjšine. Z leve: Hannah Mancini, Svanibor Pettan, Ali R. Taha, Bharath Ranganathan, Lasanthi Manaranjanie Kalinga Dona, Nagisa Moritoki Škof, Carlos Yoder (manjka Dalanda Dialo). Ljubljana: Mestni muzej, 2020 (avtorica fotografije: Mojca Kovačič).⁷

6 Videoposnetek okrogle mize je dostopen na projektnem spletnem naslovu <http://gem.ff.uni-lj.si>.

7 Videoposnetka te okrogle mize in okrogle mize, ki je potekala pozneje v istem dnevu in prostoru, sta dostopna na istem spletnem naslovu (<http://gem.ff.uni-lj.si>). Udeleženci druge okrogle mize so bili Mitja Žagar, Joseph Rakotorahalaly, Alma Bejtullahu, Alenka Bartulović, Marino Kranjac in Svanibor Pettan kot povezovalce.

Študijsko področje glasba in manjšine je integrirano v pouk etnomuzikologije na Oddelku za muzikologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, kot je razvidno s seznama seminarskih nalog v prilogi na koncu knjige.⁸ Tudi v kontekstu delovanja Kulturnega in etnomuzikološkega društva Folk Slovenija, ustanovljenega leta 1996, je možno opaziti odprtost do nosilcev različnih etničnih identitet, tako na letnih koncertih in delavnicah kot zgoščenkah društva.⁹

Alma Bejtullahu in podpisani sva bila aktivno udeležena pri ustanovitvi Raziškovalnega centra Glasba in manjšine (MMRC) na Dunaju leta 2019, podpisani pa sem tudi član upravnega odbora centra in uredniškega odbora tamkajšnje znanstvene revije *Music & Minorities*. Ta nova pobuda v sosednji državi bo zagotovo blagodejno vplivala tudi na nadaljnji razvoj raziskav v Sloveniji, še posebej glede na sodobne trende v etnomuzikologiji, pri katerih je čuti ti vse bolj izrazit premik k angažirani znanosti, ki upošteva potrebe lokalnih skupnosti ter probleme rešuje v dialogu in sodelovanju z njimi (Araújo 2008; Harrison 2015; Pettan in Titon 2015; Hemetek, Kölbl in Sağlam 2019; Diamond in Castelo-Branco 2021).

Naloga, ki smo si jo v slovenskem kontekstu zastavili s to knjigo, se do neke mere ujema z nalogami, za katere so znanstveniki v nekaterih sosednjih državah že dobro poskrbeli. Tu predvsem velja izpostaviti Avstrijo, kjer je Ursula Hemetek objavila pomembno knjigo *Mosaik der Klänge*, posvečeno etničnim in verskim manjšinam na Avstrijskem (Hemetek 2001), Hrvaško, kjer je Naila Ceribašić objavila CD *Glazbena baština nacionalnih manjina u Hrvatskoj* s posnetki glasbe štirinajstih manjšin (Ceribašić 2003) in vrsto člankov (2007, 2008), ter Italijo, kjer Fulvia Caruso uspešno izvaja projekte v sodelovanju z migranti (npr. Caruso in Ongini 2017; Caruso 2019).

3 Vsebinski vidiki

V knjigi se ukvarjamo predvsem z obdobjem po letu 1991, ko je Slovenija postala samostojna, mednarodno priznana država. Ta sprememba je vplivala

8 V akademskem letu 2019–2020 so se študentje magistrske stopnje v seminarskih raziskavah osredotočali na posameznike iz vrst etničnih manjšin v Sloveniji ter predstavili glasbene svetove ljudi z bosanskimi, češkimi, hrvaškimi, indonezijskimi, iranskimi, italijanskimi, madžarskimi, romskimi in srbskimi koreninami.

9 Na koncertih so poleg slovenskih skupin, predanih slovenskemu izročilu, že večkrat nastopali pripadniki manjšin, na primer moška vokalna skupina Italijanov iz Kopra La Porporella, makedonsko-slovenska vokalna skupina Pella in šrilanško-slovenska zasedba Lasanthi. Delavnice v ciklu Zapojte z nami, na katerih se prepeva slovenski tradicijski repertoar, so leta 2016 s pomočjo članov društva uspešno predstavile pesemska izročila Italijanov, Japoncev, Makedoncev in Šrilančanov. Med zgoščenkami društva sta zgovorna primera *Ali' že spiš? Ali kako uspavamo v Sloveniji* z izbiro uspavank, ki jih izvajajo tako Slovenke kot tudi pripadnice etničnih manjšin (Juvančič 2006), in *Lasanthi: glasbene podobe Šrilanke* (Pettan in Kalinga Dona 2015).

na krepitev identitetnih izrazov t. i. avtohtonih manjšin v obmejnih območjih (Italijanov, Madžarov), romske manjšine, ki ji je bil dodeljen poseben legalni status, manjšin iz vrst pripadnikov narodov bivše Jugoslavije, manjšine z nemško in tistih z drugimi identitetami, vse do nekdanjih študentov iz držav znotraj Gibanja neuvrščenih, ki že dlje časa živijo na območju današnje Slovenije. Vojne ob razpadu Jugoslavije so sprožile imigrantski val predvsem beguncev iz Bosne in Hercegovine ter Kosova, sledil je val ekonomskih priseljencev z območij nekdanje skupne države. Vstop Slovenije v Evropsko unijo leta 2004 je podobi Slovenije dodal nov multikulturni pečat: v Slovenijo so zaradi različnih razlogov – osebnih, ekonomskih, političnih – bolj kot prej začeli prihajati ljudje iz različnih delov sveta. Ta proces v kontekstu aktualnih migracij po t. i. balkanski poti pridobiva nove, širše razsežnosti, čeprav je razvidno, da večina migrantov Slovenijo doživlja predvsem kot tranzitno državo (o tem piše Ranganathan v tej knjigi).

Temeljno načelo Evropske unije v razmerju do priseljencev je njihova integracija v družbo, ki pa naj bi bil dinamičen in dvosmerni proces (Evropski gospodarski in družbeni odbor, 2006). Spodbujalo naj bi se tako vključevanje priseljencev v družbo večine kot tudi prilagajanje družbe večine priseljencem. V knjigi je pozornost namenjena že uveljavljenim modelom, npr. dejavnostim etnično definiranih kulturno-umetniških društev, ki predstavljajo organizacijsko kontinuiteto s skupno jugoslovansko preteklostjo (npr. Kovačič, Bejtullahu, Kunej, Bajić Stojiljković)¹⁰ kot tudi novim, v glavnem samoorganiziranim modelom (npr. posameznim glasbenim dejavnostim nedavnih priseljencev; o tem v poglavjih pišejo Hofman, Kalinga Dona in Ranganathan). Pri razumevanju in interpretaciji relevantnih procesov v današnjem času na Slovenskem vsekakor pomagajo seznanjanje s procesi v preteklosti (Weiss o čeških priseljencih, ki so v minulih stoletjih pomembno zaznamovali razvoj profesionalnega glasbeništva pri nas; Stefanija in Habe o vplivu relevantnih ideoloških diskurzov v 20. stoletju) in seznanjanje z migracijsko-manjšinskimi procesi, ki se ne končajo s priselitvijo v Slovenijo, temveč se nadaljujejo v širšem mednarodnem prostoru (Marty). Na ta

10 Ti štirje prispevki so tematsko povezani in se dopolnjujejo. Poglavje Mojce Kovačič predstavlja procese ustanavljanja in strukture manjšinskih društev po letu 1991, pri čemer na podlagi pogovorov z nekaterimi vodji ali članicami bošnjaških društev prikaže povezovanja etničnosti s koncepti tradicije, avtentičnosti in izvornosti. Poglavje Alme Bejtullahu, ki obravnava trenutno najbolj aktivno drugo in tretjo generacijo priseljencev, prav tako opozarja na trhlost konstruktov in na kompleksne dinamike, predvsem povezane s socializacijskimi elementi, ki vodijo posameznike pri udejstvovanju v različnih glasbeno-plesnih prizoritvah. Poglavje Draga Kuneja izpostavlja posebnosti in organizacijske vidike delovanja manjšinskih folklornih skupin v samostojni Sloveniji, Vesna Bajić Stojiljković pa tudi skozi lastno zgodbo predstavlja identitetne dejavnike in načine javnega predstavljanja le-teh po letu 1991 na primeru ene same manjšinske skupnosti.

način bolj poglobljeno dojemamo tudi raziskovalne smernice in rezultate ter izkušnje posameznih sodobnih profesionalnih glasbenikov (Stefanija in Habe, Marty). Obravnave so deležne tudi glasbene interakcije v javnih prostorih in situacijah, ki omogočajo dvosmerno integracijo (ulice, koncerti, festivali). Na ta način si prizadevamo prispevati k ustvarjanju novega znanja ter razumevanja značilnosti in dinamik različnih integracijskih procesov, ki so ključnega pomena za dožemanje dinamike sodobne družbe, tako na Slovenskem kot tudi nasploh.

V prvem, sondažnem delu raziskav smo v ospredje postavili tiste prakse, ki skozi glasbo, besedilo, performativnost in/ali vizualno podobo izražajo povezanost z določeno etnično pripadnostjo. V drugi, analitični fazi je bil poučilec na študiju tistih glasbenih praks, ki so se po posvetovanjih z glasbeniki pokazale kot najbolj primerne za raziskavo dinamike sprememb.

V knjigi so razvidni trije temeljni cilji projektne raziskave:

1. Spoznati glasbene prakse etničnih manjšin na Slovenskem, njihova ozadja, posebnosti pomenske in strukturne izraznosti v različnih kategorijah in znotraj le-teh, razumevanje dinamik glede na identiteta vprašanja.
2. Ugotoviti vpliv korenitih družbenopolitičnih sprememb na definiranje odnosa med večinskim prebivalstvom in manjšinami na glasbenem področju ter na interakcije med njimi.
3. Pridobiti znanja o tem, kako lahko izsledki raziskave glasbe v družbenem kontekstu pripomorejo k izboljšanju medkulturne komunikacije ter kako lahko aplikativna etnomuzikologija prispeva h kulturnim in transkulturnim dinamikom v povezavi z manjšinami.

Knjiga je pomembna tudi zaradi strateškega razvoja novih sinergij v okviru glasbenih raziskav v Sloveniji. Združuje predstavnike različnih ved: etnomuzikološke (Bejtullahu, Hofman, Kalinga Dona, Kovačič, Kunej, Marty, Pettan, Ranganathan), etnokoreološke (Bajić Stojiljković), historično-muzikološke (Weiss, Kodela), sistematično-muzikološke (Stefanija), psihološke (Habe) in politološke (Žagar), kot tudi predstavnike različnih raziskovalnih ustanov na Slovenskem, kot so Inštitut za narodnostna vprašanja, Univerza v Ljubljani (Filozofska fakulteta in Akademija za glasbo), Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti (Glasbenonarodopisni inštitut ter Inštitut za kulturne in spominske študije) in Univerza v Mariboru (Pedagoška fakulteta). Prizadeva si za razširjanje dosedanjih raziskovalnih paradig, osredotočenih na ljudsko in umetnostno glasbo Slovencev v etničnem pomenu, na vso glasbo, vključno s popularno, v ustvarjalnih domenah ljudi z

različnimi identitetami na ozemlju Republike Slovenije. Knjiga torej odpira – glede na zgodovinsko izrazito usmerjenost raziskovalcev glasbe na izročilo večinskega prebivalstva na Slovenskem, slovenskih zamejcev in slovenske diaspore – nova izhodišča za prihodnje raziskave na glasbenem področju. Skupna želja avtorjev je dopolniti mozaik glasbene kulture Slovenije z analizo etničnih in medetničnih dinamik v zadnjih treh desetletjih.

4 Metodološki vidiki

Čeprav so poglavja v tej knjigi delo znanstvenikov, ki izhajajo iz različnih disciplinarnih »šol«, tudi v metodološkem smislu ponazarjajo interes po celostnem obravnavanju fenomena manjšinskega v povezavi z glasbo ter željo po preseganju disciplinarnih in institucionalnih meja. Kontekste glasbenih praks se analizira s pomočjo metode polstrukturiranih intervjujev, metode opazovanja z udeležbo, virtualne etnografije, analize medijskih tekstov ter kvalitativne analize izkušenj posameznikov. Spoznavanje glasbenih del se pogloblja z analizo strukture, žanrov, instrumentacije, besedil in repertoarjev. Delovanje tistih institucij, ki se navezujejo na manjšine in njihovo glasbeno udejstvovanje, se opazuje s pomočjo analize uradnih dokumentov, uredniške politike in izvedenih programov. Neposreden ali posreden metodološki navdih so bile študije znotraj področij glasbe in manjšin (Ahmedaja 2004; Andrée Zaimović 2001; Bartulović in Kozorog 2017; Bejtullahu 2016; Hemetek in Bajrektarević 2000; Hemetek, Naroditskaya in Terada 2021; Hofman 2010; Jurková in Seidlova 2020; Komavec 2001; Kovačič 2016; Kozorog in Bartulović 2015; Pettan 2019), glasbe in migracij (Frishkopf 2018; Rasmussen idr. 2019; Reyes 1999 in 2019; Ronström in Lundberg 2021), glasbe v izseljenstvu (Kunej in Kunej 2017; Marty 2015; Ramnarine 2007; Talam 2019), regionalnosti (Marušić 1996), tranzicionalnosti (McDowell 2016) in transnacionalnosti (Silverman 2012) ter nenazadnje rasizma (Baker 2018; Bell 2009; Radano in Bohlman 2000) in izobraževalnih potencialov (Alviso 2011; Anderson in Shehan Campbell 2009, 2010 in 2011; El Kadi 2017; Lornell in Rasmussen 2016).¹¹

Na metodološke faze dela med terenskim in arhivskim zbiranjem metapodatkovnega gradiva in sintezo izsledkov o (trans)kulturnih dinamikah na Slovenskem se neposredno navezuje sklepno dejanje, pomembno v smislu

11 Tu sta še zlasti pomembna kompleksen projekt Music for Global Human Development and Refugees (M4GHD) Michaela Frishkopfa (https://www.artsrn.ualberta.ca/fwa_mediawiki/index.php?title=Music_for_Global_Human_Development) ter uspešen primer gradnje institucionalne infrastrukture, kot je Centre for Sound Communities Marcie Ostashevski (<https://soundcommunities.org>).

metodoloških izhodišč aplikativne etnomuzikologije, ki zagovarja zavestno in odgovorno, na raziskovanju utemeljeno intervencijo. To v tem primeru pomeni korak naprej od razširjanja in poglobljanja znanja kot temeljnih in končnih ciljev znanstvenega raziskovanja (Pettan in Titon 2015). Gre za predloge raziskovalcev pristojnim institucijam, ki naj bi s pomočjo le-teh dobile podatke za morebitno oblikovanje (bolj) ustreznih kulturnih politik in strategij.

Rezultati raziskav so bili doslej predstavljeni in javno preverjeni na več načinov v sklopu mednarodnih udeležb, vključno s posamičnimi predavanji, študijskimi predmeti na univerzitetni ravni ter z referati, paneli in okroglimi mizami na konferenčnih dogodkih. Objava izbranih pisnih, slikovnih, avdiovizualnih in drugih gradiv, kot so izsledki ankete, v kateri so člani društev komentirali stanje na področju kulturne politike, na spletu omogoča dostopnost raziskave širši javnosti in nazorno predstavitev pomena glasbe pri integracijskih procesih. Enako tudi seznam študentskih nalog, od seminarskih do disertacij, v razponu treh desetletij, ki ga je posebej za to knjigo pripravil Aleksandar Kodela, omogoča dodaten vpogled v dinamiko sprememb na stičišču glasbe in manjšinskih tematik.

5 Sklepne misli

Avtorji prispevkov želimo s to knjigo in pripadajočimi spletnimi vsebinami ne le razširiti in poglobiti znanje ter razumevanje o izbrani temi, temveč tudi pomagati ključnim institucionalnim nosilcem s področij manjšinske politike, kulture, izobraževanja ter zlasti glasbe in plesa pri oblikovanju družbenokoristnih strategij in prihodnjih kulturnopolitičnih sistemov. Pri tem imamo v mislih predvsem pristojna ministrstva, Zavod za šolstvo in Javni sklad za kulturne dejavnosti.¹²

Poudarjamo potrebo po upoštevanju tako človekovih pravic posameznikov kot tudi kulturnih pravic skupin in skupnosti, ki se v določenih situacijah lahko dopolnjujejo, v drugih pa si celo nasprotujejo. Določeni posamezniki njegova porekla se namreč primarno identificirajo z etnično identiteto, medtem

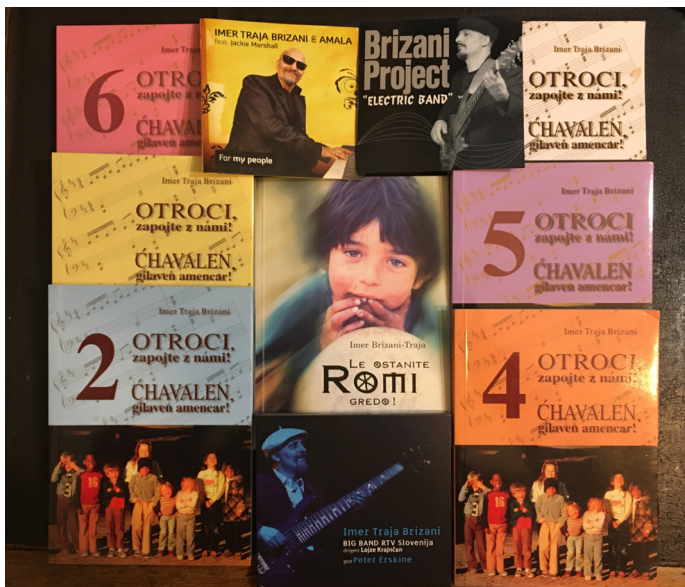
¹² Dva avtorja prispevkov v knjigi (Žagar, Pettan) sva več let aktivno delovala, prvi kot vodja, drugi kot član, v Strokovni komisiji za področje kulturne dejavnosti posebnih skupin Ministrstva za kulturo ter neposredno sodelovala s Sektorjem za kulturne pravice manjšin in razvoj kulturne raznolikosti, ki ga je posebej uspešno do upokojitve vodila dr. Suzana Čurin Radovič. Podpisani pa sem bil nekaj časa član tudi Strokovne komisije za glasbene umetnosti. Več avtorjev prispevkov oz. udeležencev projekta ima izkušnje sodelovanja z Javnim skladom za kulturne dejavnosti in/ali Zavodom za šolstvo (Bajić Stojiljković, Bejtullahu, Kalinga Dona, Kovačič, Kunej, Marty, Pettan, Šivic). Alma Bejtullahu je med vsemi najbolj neposredno vključena v medijsko poročanje o glasbenem uveljavljanju manjšin na Slovenskem.

ko drugi sploh ne želijo biti del etnične (manjšinske) klasifikacije; namesto tega preferirajo profesionalno, družbeno ali neko drugo pripadnost. Obstajajo primeri dvojnih etničnih identitet, pri katerih posamezni glasbenik neguje in celo povezuje izročila države porekla in izročila države bivanja. Zgleden primer ponotranjenega sožitja in kreativnega prepletanja dveh etničnih identitet je bil akademski glasbenik Ljuben Dimkaroski (1952–2016), po rojstvu iz Prilepa v Makedoniji, od študija dalje pa Ljubljčan, znan kot trobentač v Operi, vodja skupin Strune in Pella, raziskovalec glasbenih lastnosti paleolit-ske najdbe iz Divjih bab.

Fotografija 1.3: Ljuben Dimkaroski in makedonsko-slovenska vokalna skupina Pella. Ljubljana: Hostel Celica, 2008 (avtor fotografije: Vojko Veršnik).

Imer Traja Brizani (r. 1958), Rom po poreklu s Kosova in jazz glasbenik, že desetletja Ljubljčan, je avtor zajetnega skladateljskega opusa, udeležene številnih nastopov z romsko skupino Amala in Big bandom RTV Slovenija, avtor romsko-slovenskih otroških pesmaric za potrebe vzgoje iz izobraževanja in knjig. Predstavlja primer uspešnega povezovanja etničnih in poklicnih identifikacij, spomni pa se tudi posameznih situacij, v katerih se je počutil diskriminiranega.

Fotografija 1.4: Pesmarice, zgoščenke, knjiga – del opusa Imerja Traje Brizanija (avtor fotografije: Svanibor Pettan).

Kontrasten primer predstavlja Carlos Yoder (r. 1978), glasbenik po poreklu iz Argentine, ki v Sloveniji živi od leta 2005. Zanimanje za glasbo, računalništvo in jezike je uspešno združil pri delu izvršnega asistenta za Mednarodno združenje za tradicijsko glasbo (ICTM). Med državami porekla glasb, ki jih izvaja so npr. Indija, Irska in Brazilija, ne pa Argentina in Slovenija.

Fotografija 1.5: Carlos Yoder iz Lokavca spremlja Emilijo Kercan iz Ljubljane na recitalu južnoindijske klasične glasbe. Ljubljana: Magistrat, 2019 (avtor fotografije: David Drujkič).

V knjigi torej obravnavamo različne odnose do manjšinskih identitet, ki smo jih zasledili med posamezniki v času raziskave; te so ponekod v navzkrižju z vsakdanjimi situacijami, ki posameznike opredeljujejo kot »druge« na podlagi njihove zunanje podobe, jezikovnih posebnosti, priimkov in drugih dejavnikov, ne glede na njihovo lastno mnenje in občutenje. Nekatere tovrstne situacije so benigne (recimo pohvale zaradi dobrega obvladanja slovenščine, namenjene plesalki Dalandi Diallo iz rasno mešanega zakona, kateri je slovenščina sicer materni jezik), druge so vsaj nepremišljene (npr. stavek »tvoje delo na glasbenem področju je imenitno, prav škoda, da nisi naš«, ki ga je bil deležen Ljuben Dimkaroski), tretje pa bi lahko interpretirali kot diskriminatorne (npr. ideja, da bi članstvo in dejavnosti znotraj kulturnega in etnomuzikološkega društva veljalo razdeliti na etnično slovenski del in na druge, ostale).

Na naslovnici te knjige je skupna fotografija sedmih oseb, aktivnih na glasbenem področju v Republiki Sloveniji. Vsaka izmed njih je bila rojena zunaj Slovenije (Argentina, Hrvaška, Indija, Japonska, Sirija, Šrilanka, ZDA) in si je v Sloveniji ustvarila dom. Vsaka ima svojo večplastno življensko zgodbo in identitetne posebnosti, te pa so lahko del manjšinske miselnosti, lahko pa sploh ne. Napol odprta (ali napol zaprta?) vrata, narisana na steni v ozadju, na simbolni ravni ponujajo v razmislek stališča, s katerimi so se avtorji srečevali v času raziskav in jih obravnavajo v poglavjih knjige.

Knjiga je nastajala in prihaja v javnost v času negotovosti in omejitev, ki jih je povzročila pandemija virusa SARS-CoV-2. To pa je le eden od razlogov, zakaj v knjigi ni vseh manjšinskih vsebin, ki bi jih lahko morda pričakovali. Odsotnost obravnave relevantnih glasbenih vidikov v povezavi s t. i. tradicionalnimi manjšinami (Italijani, Madžari) in Romi kaže tudi na dejstvo, da smo avtorji namesto formalnemu mapiranju celote zavestno dali prednost izbranim temam, ki jih doživljamo kot posebej pomembne tukaj in zdaj. Opravljene preliminarne raziskave glasb v kontekstih tradicionalnih manjšin in Romov so vsekakor kakovosten temelj za prispevke, ki bodo pripravljene in objavljene v prihodnosti.¹³ Več vsebin, za katere ni bilo prostora v knjigi, je in bo na voljo na spletnem naslovu <http://gem.ff.uni-lj.si>.

Literatura

Araújo, Samuel. 2008. »From Neutrality to Praxis: The Shifting Politics of Ethnomusicology in the Contemporary World«. *Muzikološki zbornik/ Musicological Annual* 44/1:13–30.

¹³ Avtor poglavja in urednik monografije se zahvaljuje Almi Bejtullahu, Mojci Kovačič, Maši K. Marty in Leonu Stefaniji za dragoceno tehnično pomoč pri finalizaciji knjige.

- Ahmedaja, Ardian. 2004. »On the Question of Methods for Studying Ethnic Minorities' Music in the Case of Greece's Arvanites and Alvanoi«. V: *Manifold Identities*, ur. Anna Czekanowska, Ursula Hemetek, Gerda Lechleitner in Inna Naroditskaya. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing, 54–62.
- Alviso, Ric. 2011. *Multicultural Music in America. An Introduction to Our Musical Heritage*. Dubuque: Kendall Hunt Publishing Company.
- Anderson, William M. and Patricia Shehan Campbell, ur. 2009, 2010, 2011. *Multicultural Perspectives in Music Education*, Vols 1–3. Lanham: Rowman and Littlefield.
- Andrée-Zaimović, Vesna. 2001. »Bosnian Traditional Urban Song 'On the Sunny Side of the Alps': From the Expression of Nostalgia to a New Ethnic Music in Slovene Culture«. V: *Glasba in manjšine/Music and Minorities*, ur. Svanibor Pettan, Adelaida Reyes in Maša Komavec. Ljubljana: Založba ZRC SAZU, 111–120.
- Baker, Catherine. 2018. *Race and the Yugoslav Region: Postsocialist, Post-conflict, Postcolonial?*. Manchester: Manchester University Press.
- Bartulović, Alenka in Miha Kozorog. 2017. »Gender and Music-making in Exile: Female Bosnian Refugee Musicians in Slovenia«. *Dve domovini/Two Homelands* 46: 39–55.
- Baumann, Max Peter. 1995. »Multiculturalism and Transcultural Dialogue«. In *Aspects on Music and Multiculturalism*, ur. Krister Malm. Stockholm: The Royal Swedish Academy of Music, 17–25.
- Bejtullahu, Alma. 2016. »Music and dance of ethnic minorities in Slovenia: National identity, exoticism, and the pitfalls of ethnomusicology«. *Traditiones* 45/2:159–76.
- Bell, Mark. 2009. *Racism and Equality in the European Union*. Oxford Scholarship Online. <https://oxford.universitypressscholarship.com/view/10.1093/acprof:oso/9780199297849.001.0001/acprof-9780199297849>
- Bezić, Jerko, ur. 1986. *Glazbeno stvaralaštvo narodnosti (narodnih manjina) i etničkih grupa/Traditional Music of Ethnic Groups – Minorities*. Zagreb: Institute of Folk Art.
- Bohlman, Philip V. 2004. *The Music of European Nationalism: Cultural Identity and Modern History*. Santa Barbara: ABC-CLIO.
- Bohlman, Philip V. 2006. »Minorities of One, and Other Traces on the Postcolonial Musical Landscape«. V: *Shared Musics and Minority Identities*, ur. Naila Ceribašić and Erica Haskell. Zagreb and Roč: Institute of Ethnology and Folklore Research and Cultural-artistic society »Istarski željezničar«, 1–14.

- Caruso, Fulvia in Vinicio Ongini, ur. 2017. *Scuola, migrazioni e pluralismo religioso*. Todi: Tau.
- Caruso, Fulvia. 2019. »Sounding Diversities: Towards an Open Online Archive of Migrants' Musical Lives«. *Muzikološki zbornik/Musicological Annual* 55/2:5–12.
- Ceribašić, Naila. 2003. *Glazbena baština nacionalnih manjina u Hrvatskoj* (zgoščenka). Zagreb: Institut za etnologiju i folkloristiku.
- Ceribašić, Naila. 2007. »Musical Faces of Croatian Multiculturalism«. *Yearbook for Traditional Music* 30:1–26.
- Ceribašić, Naila. 2008. »Macedonian Music in Croatia: The Issues of Traditionality, Politics of Representation and Hybridity«. V: *The Human World and Musical Diversity*, ur. Rosemary Statelova, Angela Rodel, Lozanka Peycheva, Ivanka Vlaeva in Ventsislav Dimov. Sofia: The Institute of Art Studies, 83–90.
- Ceribašić, Naila in Erica Haskell, ur. 2006. *Shared Musics and Minority Identities*. Zagreb and Roč: Institute of Ethnology and Folklore Research and Cultural-artistic society »Istarski željezničar«.
- Czekanowska, Anna, Ursula Hemetek, Gerda Lechleitner in Inna Naroditskaya, ur. 2004. *Manifold Identities: Studies on Music and Minorities*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing.
- Defrance, Yves, ur. 2019. *Voicing the Unheard: Music as Windows for Minorities*. Paris: L'Harmattan.
- Diamond, Beverley in Salwa El-Shawan Castelo-Branco, ur. 2021. *Transforming Ethnomusicology* (I–II). New York: Oxford University Press.
- El Kadi, Rana. 2017. *Critical Ethnomusicology Pedagogy with Migrant Youth in Edmonton, Canada: Promoting Cultural Empowerment and Intercultural Learning through Music*. PhD Thesis. Edmonton: University of Alberta.
- Harrison, Klisala. 2015. »Evaluating Values in Applied Ethnomusicology«. V: *The Oxford Handbook of Applied Ethnomusicology*, ur. Svanibor Pettan and Jeff Todd Titon. New York: Oxford University Press.
- Hemetek, Ursula, ur. 1996. *Echo der Vielfalt. Traditionelle Musik von Minderheiten – ethnischen Gruppen/Echoes of Diversity. Traditional Music of Ethnic Groups – Minorities*. Wien: Böhlau Verlag.
- Hemetek, Ursula. 2001. *Mosaik der Klänge: Musik der ethnischen und religiösen Minderheiten in Österreich*. Wien: Böhlau Verlag.
- Hemetek, Ursula. 2006. »Applied Ethnomusicology in the Process of the Political Recognition of a Minority: A Case Study of the Austrian Roma«. *Yearbook for Traditional Music* 38:35–57.

- Hemetek, Ursula, ur. 2012. *Music and Minorities in Ethnomusicology: Challenges and Discourses from Three Continents*. Wien: Institut für Volksmusikforschung und Ethnomusikologie.
- Hemetek, Ursula in Sofija Bajrektarević. 2000. *Bosnische Musik in Österreich: Klänge einer bedrohten Harmonie*. Wien: Institut für Volksmusikforschung und Ethnomusikologie.
- Hemetek, Ursula, Essica Marks in Adelaida Reyes, ur. 2014. *Music and Minorities from Around the World: Research, Documentation and Interdisciplinary Study*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing.
- Hemetek, Ursula, Marko Kölbl and Hande Sağlam, ur. 2019. *Ethnomusicology Matters: Influencing Social and Political Realities*. Wien: Böhlau Verlag.
- Hemetek, Ursula, Inna Naroditskaya in Terada Yoshitaka, ur. 2021. *Music and Marginalisation: Beyond the Minority-Majority Paradigm*. Osaka: National Museum of Ethnology.
- Hofman, Ana. 2010. »Maintaining the Distance, Othering the Subaltern: Rethinking Ethnomusicologists' Engagement in Advocacy and Social Justice«. V: *Applied Ethnomusicology. Historical and Contemporary Approaches*, ur. Klisala Harrison, Elizabeth Mackinlay in Svanibor Pettan. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing, 22–35.
- Jurková, Zuzana in Lee Bidgood, ur. 2009. *Voices of the Weak*. Praha: Slovo 21.
- Jurková, Zuzana in Veronika Seidlova, ur. 2020. *Music – Memory – Minorities: Between Archive and Activism*. Prague: Univerzita Karlova.
- Juvančič, Katarina. 2006. *Ali' že spiš? Ali kako uspravamo v Sloveniji* (CD). Ljubljana: Kulturno društvo Folk Slovenija.
- Komavec, Maša. 2001. »Researching folk music of Slovene minorities outside of Slovenia«. V: *Glasba in manjšine/Music and Minorities*, ur. Svanibor Pettan, Adelaida Reyes in Maša Komavec. Ljubljana: Založba ZRC, 103–110.
- Kos, Dejan. 2019. »Transkulturnost dobesedno: poskus apofatične estetike«. V: *Literarische Freiräume: Festschrift für Neva Šlibar*, ur. Vesna Kondrič Horvat idr. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 159–167, 536, 546–547.
- Kovačič, Mojca. 2016. »'Sacred Noise': The Case of Ezan in Ljubljana«. *Muzikološki zbornik/Musicological Annual* 52/2: 25–38.
- Kovačič, Mojca in Ana Hofman. 2019. »Music, Migration and Minorities: Perspectives and Reflections«. *Muzikološki zbornik/Musicological Annual* 55/2:5–12.

- Kozorog, Miha and Alenka Bartulović. 2015. »The Sevdalinka in Exile, Revisited. Young Bosnian Refugees' Music-making in Ljubljana in 1990s: A note on Applied Ethnomusicology«. *Narodna umjetnost* 52/1:121–142.
- Kunej, Drago and Rebeka Kunej. 2017. *Music from Both Sides. Gramophone Records Made by Matija Arko and the Hoyer Trio*. Ljubljana: Založba ZRC.
- Lešnik, Ivan. 2006. »Prospects of an Individual Minority Musician. The Case of Slavo Batista«. V: *Shared Musics and Minority Identities*, ur. Naila Ceribašić in Erica Haskell. Zagreb in Roč: Institute of Ethnology and Folklore Research and Cultural-artistic society »Istarski željezničar«, 259–274.
- Logar, Engelbert. 1996. »Musikalisch-tekstliche Aspekte deutsch-slowenischer interethnischer Beziehungen im Volkslied des Jauntales/Kärnten«. V: *Echo der Vielfalt: Traditionelle Musik von Minderheiten/ethnischen Gruppen – Echoes of Diversity: Traditional Music of Ethnic Groups/Minorities*, ur. Ursula Hemetek. Wien: Böhlau Verlag, 127–144.
- Lornell, Kip in Anne K. Rasmussen, ur. 2016. *The Music of Multicultural America. Performance, Identity and Community in the United States*. Jackson: University Press of Mississippi.
- Malm, Krister. 2001. »Music in the Field of Tension between Human Rights and Cultural Rights«. V: *Glasba in manjšine/Music and Minorities*, ur. Svanibor Pettan, Adelaida Reyes in Maša Komavec. Ljubljana: Založba ZRC SAZU, 31–36.
- Marty, Maša. 2015. »Glasba gre na pot. Pomen in vloga glasbe v izseljenstvu«. *Dve domovini/Two Homelands* 41:41–89.
- Marušić, Dario. 1996. *Piskaj, sona, sopi*. Pula: Castropola.
- McDowell, John Holmes. 2016. »Transitionality: The Border as Barrier and Bridge«. Keynote address at the Conference on Américo Paredes: Border Narratives and the Folklore of Greater Mexico in Los Angeles.
- Pettan, Svanibor, Adelaida Reyes in Maša Komavec. 2001. *Glasba in manjšine/Music and Minorities*. Ljubljana: Založba ZRC.
- Pettan, Svanibor in Jeff Todd Titon. 2015. *The Oxford Handbook of Applied Ethnomusicology*. New York: Oxford University Press.
- Pettan, Svanibor in Lasanthi Manaranjanie Kalinga Dona. 2015. *Lasanthi: glasbene podobe Šrilanke* (CD). Ljubljana: Kulturno in etnomuzikološko društvo Folk Slovenija.
- Pettan, Svanibor. 2019. »Sounds of Minorities in National Contexts. Ten Research Models«. *Muzikološki zbornik/Musicological Annual* 55/2:41–64.

- Radano, Ronald and Philip V. Bohlman, ur. 2000. *Music and the Racial Imagination*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Ramnarine, Tina K. 2007. »Musical Performance in the Diaspora: Introduction«. *Ethnomusicology Forum* 16/1:1–17.
- Rasmussen, Anne K. idr. 2019. Call and Response: SEM President's Roundtable 2016, »Ethnomusicological Response to the Contemporary Dynamics of Migrants and Refugees«. *Ethnomusicology* 63/2: 279–314.
- Reyes, Adelaida. 1999. *Songs of the Caged, Songs of the Free. Music and the Vietnamese Refugee Experience*. Philadelphia: Temple University Press.
- Reyes, Adelaida. 2019. »When Involuntary Migrants Become Minorities: Musical Life and Its Transformation«. Referat predstavljen na 45. svetovni konferenci ICTM v Bangkoku.
- Ronström, Owe in Dan Lundberg, ur. 2021. *Sounds of Migration: Music and Migration in the Nordic Countries*. Uppsala and Stockholm: Statens musikverk and Kungl. Gustav Adolfs Akademien for svensk folkkultur.
- Silverman, Carol. 2012. *Romani Routes: Cultural Politics and Balkan Music in Diaspora*. New York: Oxford University Press.
- Statelova Rosemary, Angela Rodel, Lozanka Peycheva, Ivanka Vlaeva in Ventsislav Dimov, ur. 2008. *The Human World and Musical Diversity*. Sofia: Institute of Art Studies.
- Stock, Jonathan, ur. 2001. *Ethnomusicology and the Individual. The World of Music* 43/1.
- Talam, Jasmina. 2019. *Bosnians in Sweden – Music and Identity*. Stockholm: Svenskt Visarkiv.
- Tschernokoshewa, Elka. 2008. »Hybridity as a Musical Concept: Theses and Avenues of Research«. V: *The Human World and Musical Diversity*, ur. Rosemary Statelova, Angela Rodel, Lozanka Peycheva, Ivanka Vlaeva in Ventsislav Dimov. Sofia: Institute of Art Studies, 13–23.
- Welsch, Wolfgang. 1997. »Transkulturalität. Zur veränderten Verfassung heutiger Kulturen.« V: *Hybridkultur: Medien, Netze, Künste*, ur. Irmela Schneider in Christian W. Thomson. Köln: Wienand, 60–90.

Music, Ethnic Minorities, and (Trans)Cultural Dynamics in Slovenia after the Year 1991: Research Directions and Extents

SUMMARY

This chapter refers to the research results and the final publication of the four-year project with the same title as this book. It provides contextualized data about the main aims and historical, theoretical and methodological frames used by the immediate project participants and by scholars with different disciplinary backgrounds invited to participate in the creation of this work. Transculturality refers to a dynamic notion of complex, relational and fluid, everchanging processes, which transcend both multiculturalism in terms of co-existence and interculturality in terms of interactions, and recognizes the resulting diversity as an efficient communicational and integrational platform. The chapter navigates through the historical path of the music and minorities studies and calls for greater awareness about the multifaceted, sometimes mutually conflicting relations between individual human and collective cultural rights. An important intention of the author, as well as of the authors of other chapters in the volume, is to make the research results available to the governmental institutions in charge of the creation and maintenance of cultural policies, hoping to inspire improvements wherever possible.